

Снежина Бисерова

ХАБИЛИТАЦИОНЕН ТРУД

ТРАНСПОЗИЦИИ

/Метафори

на трансформираната реалност/

(резюме)

Темата на хабилитационния ми труд – „Транспозиции /метафори на трансформираната реалност/” формулира и изразява в най-концентриран вид същността на търсенията ми като художник през последните години.

Транспозицията предполага и съдържа в себе си антиномии, използвани в хармонични или в контрастни (противопоставящи се) аспекти. Художественият принцип на противопоставяне включва смислови и пластични нива, които задължително присъстват в работите ми.

Общото между графичните серии, представени в настоящото портфолио е стремежът ми да създам, на базата на разнороден визуален материал, една нова реалност, със своя собствена конструкция, ред и самостоятелност. Процесът на композиране е изцяло дигитален и интегрира авторска фотография, рисувани елементи и геометрични форми, всички те – трансформирани до неузнаваемост по посока на извеждането на специфична метафорична образност, на определена графична проблематика, посредством възможностите на софтуера, многослойно блендирани, отвъд елементарното колажиране. Дигиталният процес на композиране чрез функциите на графичния софтуер включва сложна и увлекателна игра с формите и пространството, често открояваща художествената инвенция сред десетки вариации на даден пластичен проблем. Поливариантното развиване на композицията е в основата на творческия метод, чрез който извеждам сериите и прецизирам образността им.

Крайната графична трансформация на реалността – смислова и пластична – е доминиращ художествен принцип в работата ми и заляга в основата на авторския ми възглед и визуален език. Чрез транспозицията на графичните елементи на принципа на дуалността и на относително елементарните антиномии: светло-тъмно, позитив-негатив, статика-динамика, генерирам сложни пространствени взаимоотношения и многопластови художествени внушения. Преобладаващата част от графичните ми работи са издържани изцяло в чистата, относително консервативна естетика на монохромния цветови регистър, към която имам афинитет през последното десетилетие. Свеждайки изобразителния си

регистър до най-основния цветови контраст – този на черно-бялото, разкривам в пълна степен възможността за внушения чрез игра с чистия принцип на контрапункта – транспозицията, основополагащ в изкуството на графиката като цяло. Тази доминанта в работата си на график запазвам и при тук представените серии. От своя страна, всяка от графичните серии демонстрира специфичен подход в композиционното структуриране и графичното изграждане, носещи приносен характер.

Хабилитационният ми труд „Транспозиции /метафори на трансформираната реалност/” – портфолио, предоставящо визуални и фактологически доказателства за приносите ми и за моя авторски творчески метод, съдържа четири основни раздела, покриващи различни аспекти от спецификата на настоящия конкурс – графиката и технологията.

Първият раздел представя основната област на творческия ми интерес – „Дигитална графика“, дефиниран и развиван през последните десет години в контекста на актуалните тенденции на утвърдилото се вече трайно присъствие на дигиталните технологии на територията на съвременното графично изкуство.

Вторият раздел съдържа графични серии, изпълнени в техниките на високия, дълбокия и повърхнения печат, при които, на ниво проектиране на композицията и при трансфера на изображенията върху печатните форми, са използвани дигиталните технологии.

Третият раздел включва библиофилско издание и две арт книги, проектирани и изпълнени в техниката на дигиталния печат.

Четвъртият раздел е посветен на жанра „Екслибрис“, който заема важно място в работата ми, особено през последните години. Селектираните за конкурса екслибриси са реализирани чрез дигитални графични техники, а един от тях – в техника силиграфия.

Всички работи в настоящето портфолио са представяни в различни конфигурации в рамките на журирани национални и международни изложби и графични форуми, присъстват в съответните каталози към арт събитията, а част от тях са отличени с награди за художествените си качества, което представлява принос. Те са станали интегрална част от престижни графични колекции в България и по света. Значителна част от графичните серии са публикувани в книгата ми „Транс-позиции“ през 2023 г., като за целта на настоящия конкурс от тях са изключени всички работи, участвали в хабилитацията ми за доцент през 2019 г. Предвид развитието на серията NATURA SACRA в периода след доцентурата и определено приносния ѝ характер, тук съм включила само новите графични работи, (създадени след 2020 г.).

Описание на авторския творчески метод:

Представените в хабилитационния ми труд художествени и технологически приноси аспекти са разгледани в контекста на приложението им за решаването на конкретни задачи в творческата и в преподавателската ми дейност.

Като график, стремежът ми винаги е бил да преоткрия по нов, неповторим начин класическите технологии, (чиято същност остава непроменена и до днес), като ги превърна в неотделима част от художествения си език.

В графиката много често персоналния художествен изказ се формира и еволюира на базата и през овладяването и боравенето с графичната технология и техническите

иновации се превръщат нерядко в своеобразен катализатор на индивидуалните пластически открития. Всеки вид графична техника генерира специфична материалност на графичния лист – част от интегралното му пространство. Така прилагането от художника-график на определена техника, или комбинация от такива, постепенно еволюира и се превръща в характерна част от неговия артистичен почерк. При дигиталната графика процесите на персонализация обикновено се развиват и надграждат върху вече утвърдената през класическите техники художествена образност. Тук авторските инвенции се зараждат също на базата на натрупването на компетенции при работата със софтуерните продукти, чиито възможности са действително необятни. Те предлагат на художника не само пестене на време, но и посоки на разширяване и обогатяване на художествената му лексика в мащаби, непостижими при конвенционалните графични техники.

Разбира се, постигането на онази цялостна и ярко персонализирана художествена компетентност, способна да генерира пластични открития, е сложен процес, понякога изискващ години развитие – времето, необходимо за извеждането на разпознаваем художествен език в графиката. Тук не става дума за онзи задължителен контингент от компетентности, произтичащи от овладяването на софтуерния инструментариум, а за такъв набор от умения, включващ специфичните нива на интуитивност, водещи до пластична инвентивност, присъща само и единствено на художествено-творческия процес.

1. Дигитални технологии на територията на класическата графика. Дигитална графика.

Вече почти 20 години развивам графичния си език, ползвайки възможностите на традиционните техники, неотменно в комбинация с поэтапното интегриране на дигиталните технологии на тяхната територия – като на инструментариум за композиране, обработка и художествено претворяване на визуалния материал за трансфериране и създаване на графична матрица, предназначена за ръчен печат в някоя от класическите техники, или изцяло самостоятелно – за създаване на дигитална графика. Дигиталните приложения ми позволяват да изляза от чистата, но архаична лимитираност на класическата графична лексика и да постигна оригинална образност, каквато по друг начин е невъзможна. И въпреки че, ситуирайки се в зоната на експеримента, графичните листове неизбежно се разделят с част от аурата си на ръкотворност, те обогатяват и разширяват неимоверно силно своите изразни диапазони, както и валенциите си за взаимодействия отвъд жанровите граници. От друга страна се разкрива възможността за пълно съответствие между проектирания на монитора образ и крайния отпечатък.

В процеса на композиране включвам богат регистър от манипулации на изходящия визуален материал – авторска фотография – специално заснета за целите на конкретния проект (обекти, текстури), която често комбинирам с ръчно рисувани слоеве. Прекодирането на изходящата визуална информация в нова, художествена реалност, знаково-метафорична по своята същност е пътят в работата ми през последните години – път, неотменно следващ принципите на играта и експериментирането с формата и пространството.

Наслобяването на изображения с разнородно естество и характер в сложни взаимодействия и извеждането му в детерминиран принцип на композиране и развитие на графичните образи и в резултат от това – постигане на различни степени на художествена трансформация посредством приложен дигитален софтуер – също може да бъде отбелязано като принос.

На концептуално ниво наслагването на образи чрез слоевете предполага смесване и взаимодействие на различни пространствено-времеви пластове, свързване в едно на реалното с фантазното, трансформиране на обектите през блендиращите възможности и ефектите в посока на формулирането на нови послания.

В такъв аспект, разработването на художествените идеи в слоевия стек – следвайки изградена логика на повторение, решително претворяване на изходния материал, и на финала – на деликатно интониране, (чрез ефектите, филтрите, текстурите, блендирането и прозрачностите) еволюира в специфичен персонализиран метод на работа, чрез който разработвам всяка от графичните си серии. Поливариантното развиване на образите посредством софтуера ми дава възможност за постигане на неограничени по брой и характер пластични трансформации и интегриране на елементи, които са структуриращи и знакови. Така, по пътя на множество съпоставяния и промени, извеждам визуалните метафори в композициите си и изграждам основните смислови и архитектурни връзки в отделните серии.

2. Трансферна тонер-акватинта, при която апликацията на изображението е осъществена чрез ръчен трансфер на лазерно принтер-копие на дигитално подготвен негатив.

В качеството си на колориран полимер, сухият копирен тонер притежава свойства, които го правят един от най-универсалните съвременни материали в графиката, приложим при различните класически техники, на определени етапи от технологическата подготовка и обработка на матрицата. Възможността на този материал да бъде използван в естествената му прахообразна форма или в течно състояние (под формата на туш) е важно предимство за създаване на изображения върху плочата при всички автографски графични техники (дълбок и повърхнен печат). Възможността на тонеровото изображение да бъде разтопявано чрез разтворители и трансферирано върху всякаква повърхност разширява неимоверно много неговото приложение. На тази база още в периода 2004 – 2010 г. започнах да изследвам и да прилагам методи и практики на работа, включващи тонера, основно на територията на повърхнения печат – силиграфията. Те са описани надлежно в монографията ми „Силиграфията – безводен метод за повърхнен печат“ (2007 г.), както и в хабилитационния ми труд за заемане на академичната длъжност доцент през 2019 г. Доразвиването и обогатяването на тези методи на работа – трансферна, дву- и тристепенно ецвана акватинта с ползване на различен за всяка от заплануваните степени дигитално подготвен негатив на изображението, носят приносен характер. Трансферната акватинта – от ръчно прехвърлено хартиено лазерно принтер-копие на негатив на изображението не е нова като приложение. Концепцията за нея и първите експерименти с тонери на прах принадлежат на канадския художник, изследовател и професор Ник Сименов, свързал името си с разработването на множество иновативни методи и практики в графиката,

включително и силиграфията (1928 – 2022 г.) Започнах да прилагам трансферния метод още в периода 2007 – 2010 г., в преподавателската си работа с ученици от НУИИ, „Илия Петров“, София. Прехвърлях ученическите проекти върху цинкови плочи по описания начин, за да могат впоследствие те да бъдат дообработвани ръчно чрез традиционните графични техники. Още тогава беше регистриран следният недостатък на трансферния метод: „при недостиг на опит – лесно може да се преразяде плочата по време на киселинната обработка, а в резултат – да се изравнят или пречернят полутоновете още на първата степен“ (Бисерова, С. Хабилитационен труд, 2019 г.). Рискът от изронване на акватинтното зърно нараства, когато за втората от степените се налага цялостно изчистване на колофона от първата степен на акватинтата за ползване на нов, различен от първия негатив (при това на значителни площи при по-големите плочи). Въпреки всичко, предимствата на техниката съвсем не са малко.

- Уникалност на следата: Мека линия с възможност за включване на следи с най-разнообразна природа, наподобяващи рисунка с въглен или графит, както при мекия лак например, фини преходи, преливания и текстури, коренно различаващи се от остротата на линията, присъща на офорта.

- Възможност изведената предварително композиция да бъде реализирана върху матрицата с пълна предвидимост на крайния резултат.

- Ускоряване процесите на работа с обединяване в едно на традиционно изпълнявани като отделни етапи от първоначалната обработка на матрицата – апликация на образа и подготовка за първа степен на ецването, както и осигуряването на перфектен (дигитален) пасер при следващата степен на ецване в киселинния разтвор.

- Възможност за дообогатяване и доработване на матрицата чрез класическите графични техники офорт, суха игла и мецотинто.

Множеството изброени позитиви в прилагането на тази техника ми дадоха основания да продължа да търся решения, елиминиращи проблема.

Чрез поредица от експерименти бе установена детерминирана формула за времетраенето на отделните ецвания при две и повече акватинтни степенувания, съотнесено към нарастване на гъстотата на акватинтното зърно за всяка следваща степен, спрямо една и съща сила на киселинния разтвор.

За да се избегнат възможни проблеми с преразяждането на плочата, разликата във времетраенето при ецването на двете степени в киселинния разтвор (азотна киселина, разтворена във вода в съотношение 1:10 или 1:12 трябва да бъде минимум 1:2. За изолиране на отделни зони от по-нататъшно действие на киселината използвам перманентни маркери, които ми дават по-големи възможности за контрол върху рисунката. Останалото процедиране е както при класическата акватинта.

3. Дигитално генерирана гравюра. Разширяване и надграждане изобразителните диапазони на индивидуалния графичен език чрез интегрирането на дигитално генерирани гравьорски ефекти.

През последните две години (2021 – 2023) интересът ми бе насочен основно към изследване на възможностите за постигане по дигитален път на прецизно контролирани гравьорски ефекти, с което да развия и обогатя изобразителния регистър на дигиталните

си графики. Сериите „Камъни“ и „Интервенции. Пространство-време“, както и част от включените в настоящето портфолио екслибриси, обобщават тази нова посока в търсенията ми. Ползвайки гравьорския софтуер (плъгин за Photoshop Engraver III), разработих дигитално и предназначена за изпълнение в техника линогравюра графична серия „Де-конструкт“ (2023). Впоследствие, целенасочено се отдалечих от ефектите, изцяло възпроизвеждащи характеристиките на високия печат и на медната гравюра, като ги обогатих с разнообразни полутонови растери (Mezzotint, Grain) в определени зони, постигайки сложна амалгама от въздействия. („Интервенции. Пространство-време“ – при част от хоризонталните и при квадратните по формат композиции). При споменатите графични серии са изследвани и взаимно съгласувани шест различни параметъра + ъгъл и посока на шрихово-растерните конфигурации. Във всеки конкретен случай са търсени оптималните съотношения между тези параметри, съобразно с обработвания визуален материал и с избрания формат на изобразителното поле.

Всички тези експериментални методи и практики съм приложила както в личната си художествена практика на график, така и в преподавателската си работа по „Графика и технологии“ в СУ „Св. Климент Охридски“, ФНОИ, катедра „Визуални изкуства“, (бакалавърски програми „Изобразително изкуство“ и „Графичен дизайн“; Магистърска програма „Графичен дизайн“) което също считам за принос.

Хабилитационен труд – коментар на включените графични серии по раздели

1. Дигитална графика. Графични серии, осъществени изцяло посредством дигиталните технологии – дигитален приложен графичен софтуер и дигитален мастиленоструен пигментен печат.

Темата за взаимоотношенията човек-природа и човек-среда отдавна представлява за мен обект на творчески интерес. Тя има различни аспекти – физически, утилитарен, философски, екологичен, естетически, чисто пластически. Човешката намеса е навсякъде около нас, при която съзидателността и деструктивността често разменят местата си.

Графичната серия „НАТУРА САКРА“ включва 24 работи, проектирани дигитално и реализирани в техниката дигитален печат (CGD) с пигментни мастила върху сертифициран картон за дигитален печат Fotospeed Studio XPRESSION Smooth 300 g/m², 100% Cotton, в лимитиран тираж от 5 броя.

Работата ми върху серията „Натура Сакра“ продължи от 2017 г. до началото на 2023 г. През относително продължителния период на нейното разработване, в който се разви до настоящия ѝ окончателен вид, няколкократно съм я надграждала, запазвайки първоначалната идея за централната композиция и огледалното дублиране на графичните елементи. Основното ядро от 6 графични листа бе създадено още през 2017 г. (и показано в едноименната самостоятелна изложба, състояла се в галерия „Алма Матер“, София, 2017). То бе допълнено през 2019 г. с още работи и варианти, част от които представих в хабилитационния си труд в конкурса ми за доцент през 2019 г. Включените в настоящето портфолио 15 нови графични листа са създадени в периода 2020 – 2023 г. и поставят финал на графичната серия. (номерирането им тук е от 1-15, което не отговаря на мястото им в

цялостната серия). Тези работи доразвиват и надграждат базисната линия на пластичната проблематика в три аспекта:

- Игра със силуета на композициите (нарушаване на правоъгълното изобразително поле).
- Обогатяване на графичната образност чрез включване на нови аспекти в пластичното изграждане – омокотяване и дифузия в различните планове.
- Интегриране на нови символни елементи – кръг, елипса и свод, развиващи композициите в нова посока.

Посланието на серията „НАТУРА САКРА“ е насочено към съхраняване и извеждане на природното начало до почти метафизично, сакрално състояние и ниво на преживяване. Сакралните пространства са своеобразни обиталища на духа, провокиращи зрителя към медитация. В този аспект, серията е опит за пробуждане на съзнание и разбиране за нашата изначална свързаност с Природата, за нашето място в нея – връзка, която все повече се губи в нашето високотехнологично време. Спомените за тази сетивност, събуждането и реактивирането на рецепторите ни за нея, претворени чрез средствата и пластичния език на графиката ни изправят пред дуалността – принадлежност, и същевременно – противопоставяне на средата.

В основата на серията стои авторска фотография, създадена специално с предназначението да обслужи заложената концепция. Огледално дублираните, декомпозираните флорални фрагменти и текстури използвам в сложни слоеви взаимодействия в дигиталното конструиране на условните пространства. В центъра на композициите (убежната точка) всяко движение замира – това е точката на единението и покоя, в която същевременно се концентрира и цялата енергия на пространството.

През годините, различни групи работи от серията „Натура Сакра“ са представяни в редица национални и международни журирани графични изложби, арт форуми и проекти, сред които: 8-о международно триенале на графиката, София, България; VII Международно графично биенале, Гуанлан, Китай.

През 2018 г. „Натура Сакра IV“ бе удостоена с голямата награда от националния конкурс на Алианс България – финален кръг в раздел Графика.

Новите 15 работи от серията „Натура Сакра“, които включвам в хабилитационния си труд, са представяни нееднократно пред публика:

Осем от тях представляват основното ядро в самостоятелната ми изложба “WIND, WATER, STONE”, състояла се в галерия „Сан Стефано“, София, през месец юли, 2023 г.

В различни конфигурации, те са показвани и награждавани в журирани национални и международни графични форуми през последните 3 години:

- 2022 – международна изложба “Tribuna Graphic 2022. Printmaking from Balkans”, Museul Cluj-Napoca, Romania. Изложбата представя 31 изяви графични от Балканите. (по специална покана).
- 2022 Първа награда от “Primo Premio SENIOR Grafica Digitale 22”, Вигонца (Падуа), Италия /Конкурсът се организира ежегодно от Националната асоциация на италианските гравьори/
- 2021 Първа награда в раздел Графика от Национална изложба за

изобразително изкуство, Сливен, България.

Цикълът „ДЕХУМАНИЗИРАНИ ПРОСТРАНСТВА“ включва 2 относително самостоятелни серии графики, създадени в периода 2020 – 2022 г. – първоначално ядро от 5 работи – „Дехуманизирани пространства (2020)“ и „Дехуманизирани пространства. Отгласи“ (2021 - 2022). Изпълнени са в техниката дигитален печат (CGD) и са отпечатани с пигментни мастила върху сертифициран картон Footspeed Studio XPRESSION Smooth 300 g/m², 100% Cotton, с формат на графичния лист 83,5 x 112 см.

Композициите са базирани на авторски фотографии от интериорите на мащабни обществени пространства. Лишените от човешко присъствие студени метални конструкции подчертават усещането за затвореност и изолация. Визуалният материал е трансформиран до неузнаваемост чрез поредица от цифрови интервенции в нова реалност. Дехуманизираното пространство се идентифицира с наелектризираното и понякога – чудовищно деформирано, разкъсано от безпокойство и несигурност духовно пространство. Повторението и транспозицията на графичните елементи в огледален вид създава цифрово генерирана, иреална мисловна среда, в която пространствено-времевите взаимодействия придобиват съвършено нови характеристики. Графичният наратив е сведен до минимум в полза на изчистеното до възможния предел, мощно въздействие на образа – един свят-метафора на самотата, изолацията и отчуждението на човека.

– Композиционни и технологически приноси:

В серията „Дехуманизирани пространства“ (2020) трансформирам фотография на конкретно, реално съществуващо пространство чрез няколкократно огледално дублиране на кадъра и с добавяне и наслагване през слоевете на софтуера на разнородни текстури (някои от които, създадени ръчно). Огледалната симетрия е принципът, заложен в конструкцията на пространствата – принцип, който заляга и в серията Натура Сакра и който създава внушението за мощно, непреодолимо притегляне и всмукване в студеното, метафизично пространство. Ползването на този художествен принцип представлява основното пластично откритие, носещо принос.

Серията „Дехуманизирани пространства (Отгласи)“ включва 5 графични листа, създадени през 2021 – 2022 г.

Тази серия развива в нова посока принципите, заложен в основната серия „Дехуманизирани пространства (2020)“. С развитието на серията принципът на симетрията бива многопластово надграждан и в крайна сметка, разрушен. В централната зона биват интегрирани 2D и 3D софтуерно манипулирани буквени символи (А, О), които първоначално функционират като чисто геометричен фокус, но впоследствие, при всяка следваща работа от серията нарастват, превръщат се в триизмерни пространствени обекти, допълнително сложно деформирани и блендирани през слоевете, които постепенно се разтварят в основното пространство, усложнявайки го многократно. (Стр. 104 – 111) В иреалното, метафизично пространство, съхранило закономерностите на централната перспектива, навлизат абстрактни по характер, асиметрични графични елементи, които в различна степен разбиват статичността на огледалната симетрия. Агресивната

интервенция на тези динамични обекти изразява различни нива на ескалираща тревожност и същевременно, десакрализира и деструктира пространството.

Конструираното по такъв начин абстрактно пространство е изцяло ситуирано в зоната на фантазното и метафизичното – една нова, художествена Вселена, подчинена на собствени закони.

Сериите „Дехуманизирани пространства“ (2020) и „Дехуманизирани пространства. Отгласи“ (2021 – 2022) представляват главно ядро в самостоятелната ми изложба „ТРАНС-ПОЗИЦИИ“, представена в галерия „Алма Матер“, София (26.05 – 17.06 2023). В различни конфигурации, те са презентирани в рамките на няколко журирани международни графични изложби, форуми и кураторски проекта, сред които:

- 2023 Международна награда „Леонардо да Винчи – универсален художник“ от фондация EFFETTO ARTE, Италия. Наградата се присъжда за художествени заслуги. Графичният лист „Дехуманизирано пространство“ е включен в каталога на наградените художници, както и в каталога “Contemporary Celebrity Masters”, Vol. 2 – 2023, p. 152, directed by Salvatore Russo, EFFETTO ARTE Fondazione.

- DLUM – Международно биенале на графиката, Скопие, Република Северна Македония (онлайн изложба, 15-30.09.2022).

- “PRINT 2023”, John B. Aird Gallery, Торонто, Канада (онлайн изложба и публикация в каталог) <https://airdgallery.org>

- 2022 – 7-о международно биенале на графиката, Зеклерленд, Румъния.

- 2022 – международна кураторска изложба „GRAPHICS` RE-CONCEPT“, Галерия „Сан Стефано“, София. (провежда в рамките на проект „Графичната образност – нова реалност“ по ФНИ на СУ с ръководител доц. д-р Снежина Бисерова).

- 2022 – Кураторски проект на доц. Милена Блажиева – „Вибрации на струните“ (изложбата включва графики на преподаватели от катедра „Визуални изкуства“ към Софийския университет и от Националната художествена академия) и е представена в рамките на Научния фестивал в Катовице и в БКИ, Варшава (2023).

Графичната серия „КАМЪНИ“, инспирирана от поезията на Борис Христов, включва 24 работи, изпълнени в техниката дигитална графика. Форматът е квадратен, 50 x 50 см. Серията е отпечатана в лимитиран тираж с пигментни мастила върху сертифициран картон за дигитален печат Fotospeed High White Smooth 315 g/m².

Серията развива проблема за графичната транспозиция – контрапункта. Композициите са монохромно решени в лимитираната, елитарна чистота на черно-бялото, в строгия диапазон на относително семплата, класическа, линейноощрихова естетика на гравюрата. Надграждайки върху принципите и графичния регистър на ренесансовата гравюра, изграждам серията „Камъни“ чрез технологичните възможности на цифровата фотогравюра. Работите са генерирани дигитално на базата на трансформирана до неузнаваемост авторска фотография. Фотографският материал е заснет специално за конкретната концепция и е обработен по уникален начин на два отделни етапа – първоначално чрез безплатното приложение за мобилен телефон Smapseed. Впоследствие, чрез специализиран гравьорски плъгин за Photoshop – Engraver III, са постигнати

разнообразни ефекти с характер на високопечатна и/или медна гравюра. Постигнатата персонализация при дигиталната обработка и уникалността при всеки отделен подбор на опции са основани на задълбочени и последователни проучвания с приносен характер. Основният обект, камъкът, върху който тематично е фокусирана серията, преминава през различни степени на разграждане на природните структури до трансформирането им в нова, почти абстрактна, художествена реалност. Трансформацията на обектите преминава през отнемането по дигитален път на един от основните формоизграждащи елемента на светлосянката – на сянката (собствена и хвърлена) и свеждането ѝ до условен, относително равномерен графичен растер. Основният, носещ максимално сложен и пластичен детайл елемент в системата на формообразуването остава полутонът. Частично откъснати от своята среда и от принадлежността си към Земята, преодолявайки законите на гравитацията, камъните сякаш левитират над нея в особено, сюрреалистично състояние. Понасяйки частици от своето обкръжение, те препращат рецепиента към онова медитативно-съзерцателно състояние, необходимо за възприемането на поетичната образност на Борис Христов. В серията „Камъни“ проследявам разпада на човешкото и духовното начало с отдалечаването от природата. В житейския си път човек постоянно търси, лута се, губи и преоткрива изконния смисъл на битието, просветлението и изначалните ценности – и така, до края – докато открие своя Камък, „под който да намери подслон“...

21 графични листа от серията „Камъни“ са представени за пръв път през 2022 г. в едноименната самостоятелна изложба, състояла се в галерия „Етюд“. Впоследствие серията е допълнена с още работи, част от които са включени в самостоятелната изложба „Wind, Water, Stone“ (4 – 25 юли 2023), в галерия „Сан Стефано“, София.

Графичният цикъл „ИНТЕРВЕНЦИИ. ПРОСТРАНСТВО И ВРЕМЕ“ е разработен в периода 2021 – 2023 г. и включва 2 серии – „Интервенции“ и „Вертикала и хоризонтала“, решени съответно, във формати 50 x 50 и 50 x 100 см. Графичните листове са отпечатани в лимитиран тираж върху сертифициран картон за дигитален печат Fotospeed Studio XPRESSION 300 g/m² 100% Cotton.

Работите са чисто експериментални като композиции и като графичен език, изцяло дигитално генерирани на базата на разнороден визуален материал. И при този цикъл основният пластичен проблем е графичната интерпретация на пространството. Художествено-естетическите внушения остават далече от всякакъв наратив и са подчинени единствено на абстрактната изразителност. При изграждането на графичните пространства оперирам изцяло със структуриращите възможности на чистата графична лексика – линията, точката, пунктирите и разнообразните щрихови констелации.

В иначе „идеалния“ ред на графичните пространствени структури са вмъкнати деликатно, а някъде са вклинени агресивно динамични елементи, внасящи деструктивност и разпад в хармоничната композиционна система от мрежи и растери. Интервенирането на тези условни, чужди на ритмическия „ред“ структури, от една страна и на плавно огънати или пунктирани линии, от друга, пораждаат неръкотворни метафизични светове.

Цикълът е разработван в продължение на 3 години (2021 - 2023) и включва общо 15 работи – 9 в квадратен формат 50 x 50 см и 6 графики – в издължен правоъгълен формат 50 x 100 см (4 хоризонтално и 2 вертикално ориентирани композиции), обединени с обща пластична проблематика. Квадратните по формат композиции са обвързани от предизвикателството да конструирам крайно динамични, абстрактни (мисловни) пространства, „затворени“ в най-статичните и устойчиви по своята форма изобразителни полета. Развитие на серията през 2023 г. включва и 6 композиции, решени в силно издължен формат – по вертикала и по хоризонтала, равняващ се на два долепени квадрата. Идеята за тях породила участието ми в изложбата на катедра „Визуални изкуства“ – „Хоризонтала и вертикала“ (представена през месец януари 2023 г., в галерия „Алма Матер“, София, през март 2023 г. в Познан, Полша и през май 2023 г. в Ниш, Сърбия – кураторски проект на проф. дн. Лаура Димитрова с предварително зададен задължителен формат 50 x 100 см). Развитие на първоначално квадратните композиции по вертикала и по хоризонтала в сложни условни пространства, търси изчистена графична интерпретация, препращаща към визуалното тълкуване на необятните селения на духовното пространство.

В технологически аспект работите са издържани в строгата и изчистена естетика на черно-бялото, традиционно отъждествявана с изразните диапазони на високопечатната гравюра, постигната чрез дигитален гравьорски софтуер (плъгин за Photoshop Engraver III), в съчетание с полутоновия растер на ефекта мецотинто – комбинация, технически неприсъща за класическите еквиваленти при традиционните графични техники.

– Целият графичен цикъл „Интервенции. Пространство и време“ е представен в рамките на самостоятелната ми изложба „ТРАНС-ПОЗИЦИИ“, галерия „Алма Матер“, София (26.05 - 17.06 2023).

– През 2021 графичен лист от серията „Интервенции“ е отличен с първа награда от “Primo Premio SENIOR Grafica Digitale 21” – Вигонца (Падуа), Италия.

Малкоформатният графичен цикъл „СЛЕДВАЙ БЯЛАТА ПТИЦА“ тематично обвързва 3 отделни мини-серии, всяка от които нюансира основното послание в общия контекст и носи свое заглавие.

– „В търсене на бялата птица“ /3 графични листа/

– „Има ли бяла птица“ – /4 графични листа/

– „Следвай бялата птица“ – /4 графични листа/

Форматите на графиките също се различават – вертикален, хоризонтален и чист квадрат. Основите на работата по цикъла са поставени още през 2016 г., но сериите придобиват завършен вид едва в периода 2020 – 2022 г.

В човешките представи образът на бялата птица символизира свободата и се асоциира с надеждата и мечтите за по-добро бъдеще. Птичите ята се носят в условно, подчертано агресивно за тях пространство, следвайки светлината, в търсене на вярната посока – Спасението?

А дали бялата птица я има и дали ще бъде намерена, зависи от вярата и упованието ни в това.

Композициите са създадени по дигитален път и въпреки, че се различават по форма и размери, те са обединени от обща пластична формула, съхраняваща своеобразна наративност. Антиномните транспозиции присъстват на концептуално и на пластично ниво в работите. Графичните листове са отпечатани в лимитиран тираж върху сертифициран картон за дигитален печат Fotospeed High White Smooth 315 g/m².

Два графични листа от серията „Следвай бялата птица“ са участвали през 2020 г. в международен проект "World Wide Prints" за графика малък формат, Италия. Първата от поредица международни изложби графика малък формат, организирана от Associazione Nazionale Incisori Contemporanei се осъществи през 2021 г., съпроводена от онлайн презентация на цялата колекция графика малък формат по държави. https://www.incisoricontemporanei.it/sezioni/Collections_1220.htm

2. Графични оригинали, при които дигиталните техники са използвани на различни етапи от проектирането и предпечатата на матрицата, обработена и отпечатана ръчно по традиционен начин, като висок, дълбок или повърхнен печат.

Графиката е може би единственото изкуство, основаващо се на спецификата на техниката и технологиите, нещо повече, тя се развива през тях, акумулирайки нови идеи и усвоявайки всички възможности и иновации в техническата сфера и материалите, позволяващи репродуциране на оригинала чрез печат.

В този контекст, част от изследванията ми са фокусирани върху възможностите за реконцептуализация и трансформация на класическите графични техники, посредством участието на дигиталните технологии на различни етапи от проектирането и реализацията на материалната матрица и произтичащите от този процес обогатяване и еволюция на художествения език. Опирайки се на присъщи на класическите графични техники характеристики, ги надграждам дигитално по начини, непостижими чрез традиционните практики, което мога да окачества като принос. Същевременно, реализирането в ръчна (или хибридна) графична техника на дигитално проектирана графика ми дава екзистенциалното усещане за топлина, артистично докосване, (тактилност) и удовлетворение, което единствено материалът може да даде.

Графичната серия „ПРОЗОРЕЦЪТ НА КОРА“ включва 7 работи, изпълнени в техниката акватинта (ръчен принтер-трансфер). Тя е базирана на авторска фотография, създадена по време на творчески престой в Хага през септември 2019 г. Погледът през прозореца на 12 етаж на сграда в самия център на града, създава незабравимо, сюрреално преживяване, при което през нощта реалността вътре в стаята по необикновен начин си взаимодейства с гледката на пейзажа отвън – реални и отразени образи се наслагват и преплитат помежду си.

Само шест месеца по-късно, вече през фокуса на пандемичната изолация, разглеждах отново тези фотографии, припомнящи ми за спокойните и прекрасни моменти. Под въздействие на обзелата ме тревожност започнах да ги обработвам дигитално, като включвах на нови, отделни слоеве визуалните проекции на настоящето ми състояние.

Използвах същите елементи, но деформирани до неузнаваемост чрез радикална намеса на дигиталния инструментариум, включително и чрез 3D манипулиране. Така чрез наслояването на няколко паралелно взаимодействащи си времеви линии в едно конструирам свят – мисловно пространство, в което реалното и иреалното стават неотличими. Създадените по този начин образи представляват рефлексия и интерпретация на състояния като тревожност, заплахата и фрустрация, породени от изолацията и неизвестното бъдеще, материализирани в едно невъзможно пространство, включващо зрителя – визуална метафора на духовното пространство на човека в отговор на неговия стремеж към отваряне и общуване без страх.

– През 2021 г. графичен лист от серията „Прозорецът на Кора“ е отличен с почетно отличие от журито на международния конкурс “Primo Premio SENIOR Grafica Italiana 21” – Вигонца (Падуа), Италия /Конкурсът се организира ежегодно от Националната асоциация на италианските гравьори/.

– През 2021 3 графични листа от серията „Прозорецът на Кора“ са селектирани за участие в Okanagan Print Triennial OPT 2021, Kelowna Art Gallery, Оканаган, Канада. (Международно графично триенале с двуетапна предварителна селекция).

Серията „ДЕКОНСТРУКТИ“ е създадена през 2023 г. и включва 7 линогравюри с формат 50 x 46 см, отпечатани в лимитиран тираж от 7 екземпляра върху бяла хартия козо 20 g/m². Тя представя деконструирана реална архитектурна среда, чиито елементи са интегрирани в нови пластични взаимодействия, съграждащи фантазна художествена реалност, конституирана отвъд логическите закономерности на конвенционалната логика. Тази нова реалност, генерирана върху пластическите основания на свободната игра с пространството е конструирана според свои собствени архитектурни закони и принципи – тези на „невъзможното възможно“. Всички елементи на тази нова логическа система са съподчинени взаимно и функционират относително независимо от традиционните перспективни закони, изграждайки пространства, организирани единствено на принципа на чистия графичен ритъм и графичния контрапункт. Търсената деформация е постигната чрез сложно триизмерно усукване на дублираните графични елементи в различни равнини. Мощната графична лексика, базирана на дигиталните възможности за композиране и трансформация е насочена към изразяването на сложно, сюрреално, метафизично пространство, постепенно частично разтварящо се в средата. На технологично ниво гравюрите са сложни и трудоемки за изпълнение, богати на разнообразни елементи и растери. Гравирани са върху много твърд балатум с щихели за гравюра върху дърво, позволяващи постигането на много фини детайли.

Серията „ДЕКОНСТРУКТИ“ е представена в рамките на самостоятелната ми изложба “WIND, WATER, STONE”, състояла се в галерия „Сан Стефано“, София, през месец юли, 2023 г.

Графичната серия „ЧЕТВЪРТАТА СТЕНА“ /‘The Fourth Wall’/ представлява опит за създаване на определен мост, свързващ илюзорното с реалното пространство –

вътрешното и външното; подобно на двустранно огледало, при което възприятията на реалното и на иреалното разменят местата си. Счупвайки това огледало, се нарушава конвенцията на възприятието на двата свята. Драматичното навлизане на светлината пренарежда бутафорното пространство – метафикция на реалността, изразена в индивидуална опитност, разширяваща и задълбочаваща възприятието и разбирането на илюзорния свят. Графичните листове представят стъпки към себеосъзнаването, като етап от житейския път – за разлика от изкуството на театъра, при което този ефект се търси на колективно ниво.

Серията включва 5 графични листа. Композициите са създадени на базата на авторска фотография, дигитално трансформирана посредством приложен графичен софтуер. Изпълнени са ръчно, в техниката трансферна акватинта, частично допълнена и надградена чрез суха игла и мецотинто. Серията е отпечатана в лимитиран тираж от 10 авторски отпечатъка върху хартия Fabriano Rossaspina Bianco 285 g/m².

През 2021 г. две работи от серията са селектирани за участие в изложбата на финалистите от FIIC – “Fourth Wall”, (четвърто издание), Тренто, Италия. (международен фестивал за съвременна графика който се провежда съвместно с международния театрален фестивал „Фантазия“ и цели да популяризира постиженията на съвременната графика в различните ѝ форми – традиционни и експериментални).

През 2022 г. графичен лист от серията (“Fourth Wall-III”) е отличен с първа награда от международния конкурс “Primo Premio SENIOR Grafica Italiana 22” – Вигонца (Падуа), Италия /Конкурсът се организира ежегодно от Националната асоциация на италианските гравьори/.

Графичната серия „ПОЧИТ КЪМ ОКТАВИО ПАС“ (2019 – 2022) включва 9 графични листа с формат 40 x 65 см, изпълнени в дълбокопечатни графични техники – акватинта /трансферна/, суха игла, мецотинто. Поезията на забележителния мексикански писател, поет и дипломат на XX век Октавио Пас, носител на Нобелова награда през 1990 г., е отправна точка и инспирация за създаването на работите. Фантастичният сюрреалистичен свят на Пас е ярък източник на вдъхновение – повод за генериране на абстрактни композиции, развити в самостоятелни визуални метафори, графично изразяващи идеята за вечния кръговрат на природата; за тленното и непостоянното; за вечното и неспирно движение. Независимо от това, че всяка от графиките е инспирирана от конкретно стихотворение, те остават далеч от наративността и непосредствената илюстративна обвързаност с поетичия текст. Произведенията са базирани на дигитално генерирани проекти, събрани в едно фотографии на ръчно създадени фактури и гофражи, комбинирани с рисунка. Те са прехвърлени върху цинкови плочи и впоследствие са обработени чрез различни дълбокопечатни графични техники. Отпечатани са собственоръчно от автора в лимитиран тираж върху Fabriano Tiperolo 290 g/m².

Работи от серията „Почит към Октавио Пас“ са участвали в Биеналето на графиката, Варна през 2019 г. и през 2023 г. Серията е представена и в самостоятелната ми изложба “WIND, WATER, STONE”, галерия „Сан Стефано“, София, 2023 г.

Графична инсталация (полиптих) „ВЯТЪР, ВОДА, КАМЪК /ГРАДИНИ“/, ”WIND, WATER, STONE /GARDENS“/.

Графичната инсталация се състои от 16 елемента – 16 графични листа, всеки от които с формат 35 x 35 см. Графичната инсталация е проектирана дигитално и е изпълнена ръчно в повърхненопечатната графична техника силиграфия. Отпечатана е върху хартия Fabriano 5, 300 g/m², 50% памук. Общ размер на инсталацията: H – 140 см, W – 140 см.

Графичната инсталация /полиптих/ е базирана на концепцията за градините като духовни пространства – обиталища, които всеки един от нас култивира през жизнения си път. Отделните сегменти кадрират определени състояния – метафори на етапи от този път. Късчета природа, фрагментирана реалност – земя, вода, скални маси и треви, неопределени, относително декомпозирани сами за себе си, замрели кадри безвреме – своеобразни духовни пейзажи. 16-те кадъра изграждат сложен конгломерат, който символизира пътя на духовната еволюция в единение с природното начало. Събрани в цялост, те формират инсталационна графична форма (полиптих), която е организирана и въздейства посредством прецизно търсени и установени вътрешни архитектурни връзки.

Графичната инсталация „ВЯТЪР, ВОДА, КАМЪК /ГРАДИНИ“ е реализирана в материал и е представена за пръв път през 2023 г. в самостоятелната ми изложба “WIND, WATER, STONE” в галерия „Сан Стефано“, София,

3. Интегриране и художествено трансформиране на графични оригинали на територията на арт книга и библиофилско издание.

От самото начало на развитието си графиката е най-достъпното, демократично и комуникативно изкуство. Поради същността си да осъществява тираж тя неотменно е свързана с развитието на печатната книга. В съвременното дигитализирано общество, силно доминирано от визуалността, партнирането на слово и образ е добило равностойност, като нерядко визуалното послание е водещото. Произлизаща от книжната форма, арт книгата е специфичен концептуален художествен феномен на ХХ век. Обособила се като самостоен графичен жанр, тя отдавна е детерминирала свое място и територия за колекциониране в световен аспект. В България арт книгата едва през последното десетилетие придобива относителна популярност и определеност в арт-средите. В тази си позиция, арт книгата се явява особено атрактивно поле за развитие, анализи и художествена реализация на пазара на изкуството.

Интересът ми към този жанр датира от последните няколко години. Той бе породен от дългогодишното ми сътрудничество с доц. д-р Регина Далкалъчева, преподавател в НХА, специалност „Книга, илюстрация, печатна графика“ и безспорен експерт в областта на арт книгата. Презентирането на арт книги в рамките на мои художественотворчески проекти в галериите „Сан Стефано“ и „Етюд“ (2018, 2019.), София; в Полша – в Люблин, галерия WA и БКИ Варшава (2019), както и през 2022 г. – отново в галерия Сан Стефано (международен проект „Графичната образност – нова реалност“), с участието на преподаватели, студенти и докторанти от СУ „Св. Климент Охридски“, ФНОИ, катедра

„Визуални изкуства“ и от НХА, магистърска програма „Илюстрация“, с ръководител доц. д-р Р. Далкалъчева представлява малка, но решителна стъпка в тази посока.

Специален фокус за мен, при разработването и подбора на представените в настоящето портфолио две арт книги и библиофилско издание, представлява развитието и художествената трансформация на графичния образ в пространството на арт книгата, възможностите за неговото надграждане и преобразуване през дигиталните приложения и не на последно място, съвършеният предпечат и пътят на конкретния проект до реализацията му върху най-подходящия хартиен носител.

Арт книгата “CORONA FUTURE” /„КОРОНА БЪДЕЩЕ“ е създадена във връзка с покана за участието ми в международен проект на художничката от Германия Райнхилд Герум “CORONAALPHABET – STRUKTUR UND FREIHEIT IN DER KRISE”. (онлайн изложба). <https://coronaalphabet.de/snezhina-biserova/>

Концепция:

Февруари 2020. След като опустошава Китай, пандемията Корона настъпва и в Европа.

Юли 2020 – пет месеца по-късно, няма пощадени страни, а въпросите все още са повече от отговорите. Какво ще е бъдещето с Корона вирус? Прогнозите и тълкуванията са многобройни, а експертизата – нееднозначна. А бъдещето? Зависи от нас...

Концепцията е фокусирана върху обществени и психологически аспекти на пандемичната криза "Корона", свързани с изолация, тревожност и дехуманизиране на градските пространства и възможното мултиплициране на ситуацията в бъдеще. Основното текстово послание е двуезично – на латиница и на кирилица и носи паралелно с тревогата и оптимистичната нагласа за нейното преодоляване.

Изходен материал: 6 графични листа, създадени по авторски фотографии на мащабни интериори на публични пространства. Лишени от човешко присъствие поради пандемията, тези студени конструкции от метал, тухла и стъкло подсказват усещането за затваряне и изолация. Визуалният материал е обработен дигитално, като документалната му първооснова е частично запазена.

Арт книгата е двустранно отпечатано лепорело. Лицевата страна съдържа 6 дигитално генерирани монохромни графични композиции, базирани на авторска фотография. Както лицевата страна, така и гърбът на книгата включват типография в 2 цвята, формулираща посланието "CORONA FUTURE" /„КОРОНА БЪДЕЩЕ“/ на латиница и кирилица. Типографските елементи са разположени в специфична област, симетрично спрямо централната хоризонтална ос на книжната композиция. Гърбът на арт книгата е концептуално изграден на базата на типографска композиция. Тя се основава на безкрайното повторение на думата "корона" на латиница и на кирилица, имащо за цел да изрази идеята за безкрайното мултиплициране на вируса, което в един момент води до грешка – мутация. Тя се визуализира типографски чрез разместване на буквените символи в поредица от думи. Така се генерира паралелен словесен наративен сигнал, който макар и активиран с различен цвят, остава относително скрит в единната графична среда на типографията.

Размери: в разгънат вид – 28 x 342 см; сгъната – 28 x 24,5 см;

Техника: дигитален печат с пигментни мастила върху сертифицирана хартия за дигитален печат Fotospeed Platinum Etching – 285 g/m²;

Корица – Fedrigoni Sirio Ultra Black 460 g/m²; Ръчно изработен футляр – Fedrigoni Sirio Ultra Black 460 g/m². Лимитиран тираж от 10 идентични екземпляра, ръчно сигнирани от автора.

Освен в рамките на проекта “CORONAALPHABET” през 2020 г. (онлайн изложба), арт книгата "CORONA FUTURE" е представена в самостоятелната ми изложба „WIND, WATER, STONE”, състояла се в галерия Сан Стефано, София в периода 04. 07 – 25. 07. 2023 г.; в изложбата „GRAPHICS` RE-CONCEPT”, към международен проект под мое ръководство, представена в галерия Сан Стефано в периода 20. 09 – 20. 10. 2022 г. GRAPHICS` RE-CONCEPT – Artprojects (uni-sofia.bg)

През 2022 г. арт книгата "CORONA FUTURE" бе представена в ежегодния конкурс на Националната асоциация на италианските гравьори (Associazione Nazionale Incisori Italiani) – Вигонца (Падуа), Италия и отличена с първа награда в раздела “Primo Premio Arte Grafica Digitale LIBRO D'ARTISTA 22”.

Арт книгата “EAST MEETS WEST” /„Изтокът среща Запада“/ включва 2 графични листа с разгънат формат 56 x 131 см и краен формат след сгъване и обрязване 28 x 32,5 см, които се състоят от лице и гръб. Чрез разрязване и сгъване основният графичен лист формира условно книжно тяло, нестандартно по форма и начин на разгръщане.

Графичните листове са изпълнени в техника дигитален печат, върху ролна хартия High Color Contrast 180 g/m² в лимитиран тираж от 5 екземпляра, ръчно сигнирани от автора.

Всяка от двете страни на листовите съдържа по един графичен колаж, включващ елементи от заглавната страница на китайски ежедневник и елементи от графити с типография на кирилица и латиница, които само частично – в определени зони изпълняват коректно четивна функция. И лицевата страна, и гръбът на графичните листове представляват цялостни композиции, създадени на принципа на дигиталния колаж, при които елементи от предоставените за целите на проекта заглавни страници от китайски ежедневници са дигитално комбинирани в едно с авторски фотографии на специално подбрани графити от софийските улици, като типографията е трансформирана в картинно изображение. Акцент в композицията на лицевата страна на всеки графичен лист е включеният цвят – червено, което автентично присъства в заглавната страница на китайския ежедневник. В такъв аспект, арт книгата „Изтокът среща Запада“ представлява своеобразен контейнер на време и място; тя интегрира в едно цяло две различни информационни линии, но комуникирани в нов, чисто изобразителен контекст, те губят първоначалния смисъл на съобщенията. По такъв начин, изведените извън контекст думи, буквени знаци и символи функционират като своеобразни ритмични удари в архитектурата на композиционната структура.

Като цяло, текстът остава само частично разбираем както за източния, така и за западния зрител /читател/, а разгръщането на условното книжно тяло поражда различни асоциации при декодирането на визуалните метафори.

Арт книгата е създадена специално по повод покана за участие в четвъртото издание на международния проект “EAST MEETS WEST” – “Daily News” (2019 г.), в който си партнират 8 университета (3 университета от Китай, Индия, България, Румъния, Полша и Северен Кипър). Автор на проекта е проф. Мартин Байенс от Белгия. Ръководител на проекта от страна на Софийския университет, е доц. д-р Снежина Бисерова (ФНОИ, катедра „Визуални изкуства“), с участници: проф. Буян Филчев, проф. д-р Анна Цоловска, гл. асист. Цвета Петрова и докторант Виолета Апостолова. (доказателствен материал – каталог на проекта)

Впоследствие изданието е представено и в България, в нов контекст – в рамките на самостоятелната ми изложба в галерия Сан Стефано (юли 2023 г.), както и във виртуалната изложба „Пътни бележки /Кръстопътища/“ по проекта на гл. асист. д-р. Красимира Дренска. Artprojects (uni-sofia.bg)

БИБЛИОФИЛСКО ИЗДАНИЕ „ОСТАВИО ПАЗ /selected poems/“, 2021-2023 г.

Художествена концепция на изданието и съставителство: Снежина Бисерова

графичен дизайн и илюстрация: Снежина Бисерова

Автор на текста – Октавио Пас

Предпечат: Снежина Бисерова

Библиофилското издание „Октавио Пас, избрани стихове“ съдържа 23 стихотворения и цитат от Октавио Пас и 48 графични творби от Снежина Бисерова. Изданието е двуезично – в оригинал на испански език, с превод на английски език от Елиът Уайнбъргър, Джеф Алесандрели, Чарлз Томлинсън и Ариел Консилио. Дигиталните композиции са базирани на авторски фотографии на специално подбрани текстури, комбинирани дигитално с рисунки. Изданието включва 24 графични фолиа, нескрепени в книжно тяло, което дава възможност те да могат да се възприемат и поотделно, като самостоятелни обекти на естетическо съзерцание. Те са дигитално отпечатани с пигментни мастила върху хартия Fabriano 4, топла преса, 220 g/m², в лимитиран тираж от 15 ръчно сигнирани екземпляра.

Изданието се посвещава на 100-годишнината от рождението на Октавио Пас през 2024 г.

Експресивната графична образност на 48-те абстрактни композиции допълва и надгражда в дълбочина поетичния текст с нови валенции на асоциативно възприемане като втори, паралелен визуален наратив, предпоставящ многопластов художествен прочит.

Дизайнът на кутията, в която се съхраняват фолиата, (черно платно, каширано върху мукава, с преге печат), повтаря принципа на тяхното съгване.

4. Екслибрис – селекция /2019 – 2023/

Разделът включва 15 екслибриса, изпълнени в дигитални графични техники и силиграфия.

1. Екслибрис “Regina Dalkalacheva”, CGD, 14 x 10 см, 2020

2. Екслибрис “Tsveta Petrova I”, CGD, 10 x 13 см, 2022

3. Екслибрис “Georgi Kolev /20 Years Lessedra Gallery/”, Силиграфия, 13 x 10 см, 2021

4. Екслибрис “Milena Blazhieva – Dedicated to Chopin”, CGD, 10 x 13 cm, 2019
5. Екслибрис “Buyan Filchev”, CGD, 13,5 x 10 cm, 2022
6. Екслибрис “Dora Biserova – EARTH”, CGD, 10 x 13 cm, 2021
7. Екслибрис “Lyubomir Naydenov – EARTH”, CGD, 14 x 10,7 cm, 2021
8. Екслибрис “S. Bisserova – Ikaros 21”, CGD, 14 x 8 cm, 2021
9. Екслибрис “Yordan Petkov – in Memory”, CGD, 15 x 8 cm, 2023
10. Екслибрис “Desislava Mitova”, CGD, 13 x 11,5 cm, 2021
11. Екслибрис “Stefan Altakov, Laura Dimitrova”, CGD, 14 x 11,3 cm, 2023
12. Екслибрис “Ovidiu Petca II”, CGD, 13 x 11 cm, 2023
13. Екслибрис “Dora Biserova”, CGD, 13 x 11,5 cm, 2023
14. Екслибрис “Ekaterina Koleva”, CGD, 14 x 8,5 cm, 2023
15. Екслибрис “Boris Hristov”, CGD, 13 x 11 cm, 2023

Екслибрисът като специфичен жанр, представляващ знак на притежателя на книгата, граничен между графиката и илюстрацията, заема специално място в работата ми. И тук фокусът попада върху дигиталното проектиране и отпечатване на тази малкоформатна книжна графика. Включен е и един екслибрис, изпълнен в повърхненопечатната техника силиграфия, създаден по специален повод – 20-годишнината на галерия „Леседра“.

Всички селектирани за настоящия конкурс екслибриси са участвали в поредица от журирани международни изложби и графични форуми и са станали част от съответните графични колекции. В периода 2020 – 2022 работата ми в областта на жанра екслибрис е получила международно признание чрез няколко отличия, които мога да отбележа като приноси.

– 2022 Първа награда от “Primo Premio Arte Grafica Digitale EX LIBRIS 22” – Вигонца (Падуа), Италия /Конкурсът се организира ежегодно от Националната асоциация на италианските гравьори/

– 2022 Пети международен конкурс за екслибрис – Истанбул, Турция – Почетно отличие

– 2021 Първа награда за екслибрис в тематичен раздел „Земя“ от международна изложба „Екслибрис“ – Апатин, Сърбия

– 2020 Международен конкурс за екслибрис, организиран от „Обществото за екслибрис“ от името на FISAE, Галерия Off-Centre, Бристол, Великобритания – награда за екслибрис (1 от 6 равностойни награди на името на Кейт Уейнгроув).

Други приносни моменти в представените екслибриси са:

– Иновативност и стилова разпознаваемост по отношение на композицията и на графичната лексика; търсен е художествен синтез на формата и типографските елементи, задължителни за жанра. Извеждането на категоричната знаковост и обобщеност на образа е основен приоритет, без това да е за сметка на финия детайл, така съществен за миниатюрната графична форма. В стилово отношение, следвайки генералната линия, характерна за цялостното ми поведение като график, екслибрисите също остават встрани от своеобразната наративност, присъща на жанра. Усилието ми през последните години е да съумея да постигна същото ниво на художествена трансформация и синтез на образа,

адекватно на това при голямоформатните ми работи. И тук акцентът пада върху търсенето на визуалната метафора – извеждане на персонален образен метафоричен език.

– В технологически аспект – през последните 4 години нов, надграждащ елемент в работата ми в областта на екслибриса е включването на гравьорската чистота, постигната по дигитален път – чрез използването на гравьорски филтри и ефекти, взаимодействащи си по сложен и многопластов начин в слоевия стек на дигиталната композиция.

Преподавателска дейност по „Графика и технологии“

Творческия си опит и иновативните си методи и практики в областта на графиката съчетавам с дейността си на преподавател вече в продължение на 31 г. от които 26 г. в НУИИ „Илия Петров“, София и успоредно – 10 г. в СУ „Св. Климент Охридски“, ФНОИ, катедра „Визуални изкуства“, специалност „Изобразително изкуство“, като хоноруван преподавател. В продължение на 16 години и понастоящем съм хоноруван преподавател по графични техники /избираема дисциплина/ в НХА, специалност „Книга, илюстрация, печатна графика“.

През 2017 г. постъпих (след успешно издържан конкурс) в катедра „Визуални изкуства“, като гл. асистент по дисциплината „Графика и технологии“. От 2020 г. (и понастоящем) съм доцент по „Графика и технологии“ и „Графичен дизайн“ в същата катедра. От 2021 г. съм зам. декан на ФНОИ с ресор издателска и художественотворческа дейност.

В областта на графичните техники и технологии изследванията ми стъпват върху дългогодишен артистичен опит, свързан с традиционните графични техники, но са трайно фокусирани върху разработването и интегрирането на широк обхват от нови, предимно нискотоксични методи и материали за работа на територията на графичното изкуство и по-специално – в практиката на неговото преподаване.

Художественотворческият процес преминава непрекъснато през противопоставянето и играта на конструиране и разрушаване, съдържаща в себе си съграждането на нови форми от елементите на разрушеното. При графиката тази игра включва и цялата гама от съпътстващи процеса „преживелици“ – любопитството пред неизвестността, умението да се изненадваме непрекъснато, техническите предизвикателства и съпротивлението на материала, случайните попадения и инвенциите, временните разочерования и победи над самия себе си. Осъзнаването на този процес като път за развитие и надграждане в графиката е важен момент в професионалното израстване на студентите – идеята, че неудовлетворяващият ги пробен отпечатък би могъл стане отправна точка, която да ги поведе в нови, неочаквани посоки е стимулираща като възможност, каквато винаги им предлагам и която често води до впечатляващи резултати. Включването на този етап на нов инструмент (или набор от такива) или материал; на различен, по-подходящ вид хартия може да провокира съответните инвенции. Трябва обаче да се отбележи, че сама по себе си сложността на използваните техники и технологии не е гаранция за постигането на художественост.

Включването и използването на дигиталните приложения безспорно, ускорява работния процес на етапа на проектирането и предпечатата на графичната работа и едновременно с това, разширява неимоверно бързо възможностите на студентите и еволюцията на графичния им език. Важна стъпка в тази посока беше оборудването на графичното ателие с два компютъра и периферия.

Всичко, което се отнася до етапите в израстването и развитието на „дигиталния“ график се покрива с това при овладяването на конвенционалните графични техники с едно уточнение: предхождащата опитност с класическите технологии в графиката е важно условие за развитие на художествено еквивалентен „дигитален графичен език“ – за да може всяко композиционно и пластично решение да бъде художествено-естетически предпоставено и обосновано, а не само и единствено диктувано от техническите опции на дигиталния софтуер. В противен случай, налице е опасността от оставане в границите на компютърната механичност, която трудно се надраства.

Дисциплината „Графика и технологии I, II, III и IV част“ е задължителна дисциплина, която предоставя на студентите от специалностите „Изобразително изкуство“ и „Графичен дизайн“ (СУ, ФНОИ, катедра „Визуални изкуства“) професионални познания за същността и историческите особености на графиката и графичните техники, както и за най-актуалните съвременни тенденции в тяхното развитие. Едновременно с това студентите овладяват технологически умения и компетенции, свързани с графичното изкуство, осигуряващи им възможност за неограничени творчески експерименти и за участие в художествения живот в България и в чужбина. Дисциплината е застъпена през всички години на бакалавърските програми на двете специалности. От началото на преподавателската си практика в СУ преподавам две избираеми дисциплини, уникални за България – ЗИД „Силиграфия“ и ателие „Силиграфия“ в ОКС Бакалавър.

През 2021 г. бях ръководител на екипа по изготвянето на новите учебни планове на БА програма „Графичен дизайн“, (утвърдени от Академичен съвет с протокол № 9/26-05-2021), както и на Магистърска програма „Графичен дизайн – 2 семестър“ (утвърден от Акад. съвет с протокол № 9/26 май 2021 г.). През 2021 г. актуализирах учебното съдържание на програмите по дисциплината „Графика и технологии I, II, III, IV част“ за специалности „Изобразително изкуство“ (НПИ100121) и „Графичен дизайн“, (НПГ 150121), в съответствие с новия учебен план за ОКС „Бакалавър“, както и това на програмите по дисциплините „Графичен дизайн - I, II, III, IV част“. Автор съм и на учебните програми по избираемите дисциплини „Художествена специализация Графика 1, 2, 3 част, (И561), (И672), (И783); на „ЗИД Силиграфия“ (И041) и на ателие „Силиграфия 1 и 2 част“, (И023), (И024) в бакалавърската програма на специалност „Изобразително изкуство“. (В България техниката силиграфия се изучава единствено в СУ, ФНОИ, катедра „Визуални изкуства“). От 2021 г. съм ръководител на магистърска програма „Графичен дизайн – 2 семестър“, учебният план на която също бе актуализиран. Автор съм на учебните програми по дисциплините „Графични техники“ (3202) и „Експериментална графика“ (И008). В магистърска програма „Педагогика и семиотика на изобразителното изкуство“ съм автор на програмата по избираемата дисциплина „Силиграфия“ (И022).

В периода 2019-2023 г. съм изнесла лекции и презентации и съм ръководила 2 уъркшопа и един майсторски клас по силиграфия в България и в чужбина – през 2023 г., във ФНОИ, (графично ателие № 229), в присъствието на Марина Подолска, преподавател от „Силезски университет“ Катовице Полша; през 2019 г. – по покана на университета „Мария Кюри-Склодовска“ UMCS, Люблин, Полша и през 2019 г. – по покана на фондация „Графейн“ – в Хага, Нидерландия.

В периода 2019 – 2023 г. съм ръководила 3 художественотворчески проекта с международно участие, ФНОИ, катедра „Визуални изкуства“, както следва:

– „Графични трансформации II“ (Цифрови и хибридни графични техники) № на договор 80-10-5/09.04.2019 г. В проекта участват: преподаватели от ФНОИ, катедра „Визуални изкуства“: проф. д-р Анна Цоловска, гл. ас. д-р Венцислава Стоянова, гл. ас. д-р Красимира Дренска, гл. асист. Цвета Петрова; от НХА – доц. д-р Регина Далкалъчева, специалност „Книга, илюстрация, печатна графика“. Гостуват преподаватели от Полша, университет „Мария Склодовска-Кюри“, Люблин. Проектът включва докторанти и студенти. Изложбите по проекта са представени в Люблин и във Варшава, Полша.

– „Графични Трансформации III“, № на договор 80-10-30/18. 03. 2020. В проекта участват: преподаватели от ФНОИ, катедра „Визуални изкуства“: проф. д-р Анна Цоловска, гл. асист. д-р Явор Грънчаров (дизайн на каталога), гл. асист. д-р Красимира Дренска, гл. ас. д-р Цвета Петрова и докторант Александра Димитрова; от НХА – доц. д-р Регина Далкалъчева, специалност „Книга, илюстрация, печатна графика“ и проф. д-р Десислава Христова, специалност „Графика“. Гостуват 9 художници от Нидерландия (по кураторски подбор на Мария Каптейнс, фондация „Grafein“). Реализираният каталог на проекта е под мое съставителство. https://fnoi.uni-sofia.bg/artprojects/?page_id=326

– „Графичната образност – нова реалност“, № на договора: 80-10-190 от 27. 05. 2022. На кураторски принцип участват: 41 художници от България, Германия (куратор доц. д-р Регина Далкалъчева), Нидерландия (куратор Мария Каптейнс) и Полша (куратор Кшищоф Марек Бонк, декан на Силезки университет в Катовице, Полша) с над 120 творби – графики, рисунки, графични колажи, арт книги и инсталационни графични форми. От страна на СУ „Св. Климент Охридски“ участват: преподаватели: проф. д-р Анна Цоловска, доц. д-р Снежина Бисерова (ръководител и куратор на изложбите, съставител на каталога), гл.ас. д-р Венцислава Стоянова, гл. асист. д-р Цвета Петрова, гл. асист. д-р Явор Грънчаров (дизайн на каталога), докторанти (Александра Димитрова и Николай Петрусенко) и студенти (Стела Маркова, сп. Графичен дизайн) от катедра „Визуални изкуства“ към ФНОИ; от страна на НХА – специалност „Книга, илюстрация, печатна графика“ – доц. д-р Регина Далкалъчева със свои студенти и докторант и проф. д-р Йохан Йотов, специалност „Графика“. Graphic Imagery – a New Reality – Artprojects (uni-sofia.bg) (Всички изброени проекти са финансирани по ФНИ на СУ „Св. Климент Охридски“ и са финализирани успешно).

През 2019 – 2021 г. бях ръководител за България на международен, междууниверситетски проект (с външно финансиране) – “4-th Daily News Project "East Meets West”, с участие на 8 университета от Китай, Индия, България, Северен Кипър, Полша и Румъния. Куратори: Prof. Martin R. Baeyens, Prof. Univ. dr hab. Krzysztof Marek

Вак, dr Katarzyna Hilszczanska (Полша, 2019-2021). Участници от България: проф. Буян Филчев, проф. д-р Анна Цоловска, гл. асист. Цвета Петрова, млад учен Виолета Апостолова.

В процеса на обучение по „Графика и технологии“ се стремя да осъществявам хармонична взаимосвързаност и приемственост между класическите и иновативните графични техники и методи, като поставям доминанта върху последните със специален фокус върху включването и използването на нетоксични материали и практики на приложение. Доказателство за качеството на учебния процес по „Графика и технологии“ са високите художествени постижения на нашите студенти, чиито графични работи нееднократно се презентират в рамките на графични изложби и проекти и получават признание чрез награди и отличия от национални и международни конкурси в областта на графиката.